

Gr inga dumheter medan jag r dd

P.Ahlmark

October 6-9, 2011

Titeln m synas krystad, och fr att vara rlig r den det ocks. Det rr en svensk verstning av ett uttalande av Herzl, Zionismens grundare, som lyder *Macht keine Dummheiten whrend ich tot bin!* Ur Herzl synpunkt m det te sig mycket relevant, han efterlmnade ett arv att vl frvalta, vilket arv lmnar Ahlmark? Socialliberalismen?

Ahlmark har skrivit sina memoarer. Fr att vara politikermemoarer r de mycket vl skrivna. Lsaren vnder p bladen med frvntan och blir nstan aldrig besviken. Nr Ahlmark lmnade politiken vid 39 rs lder, utbrnd och deprimerad, var det inte ngon bekvmt retrttpost han eftertraktade, ingen landshvdingepost eller annan sinekur av gngse slag, som avdankade politiker brukar belnas med; utan det var en ny karrir som vntade, skribentens, ja rentav poetens. I Ahlmarks fall var inte vergngen s skarp, ven som politiker var det inte vardagsproblemen som engagerade honom, utan de stora politiskt existentiella, som rr demokrati versus tyranni, frihet versus frtryck, och som aldrig lter blicken fly frn de omfattande folkmord som gjort 1900-talet till mnsklighetens vrsta. Ssom fristende skribent r man uppenbarligen i betydligt bttre position att gna sig t dessa n som prosaisk inrikespolitiker.

Fr att brja frn brjan. Ahlmark r ngot av ett politiskt underbarn. En broiler fre sin tid. Han stammar frn ett konservativt hgborgerligt stockholmhem. Hans frldrar beskrivs blygsamt, nrmast anonymt, och endast i en bisats avsljas att fadern var professor i yrkesmedicin. Ahlmark r ett skolljus, eller pluggst som han beskriver det smtt koketterande, med ett stort sjlvhvdelse behov. Som de flesta skolljus har han ltt fr att uttrycka sig i bde tal och skrift. Han r inte latinare utan realare p biologisk linje. Man misstnker att frldraambitionen om en lkarbana ligger bakom (en ambition hans yngre bror - Gsta, som gr ett par nedslag i memoarerna, skulle uppfylla). Lrarna beskriver han som inskrnkta, och rektorn som en stropp. Men sdant frvntar man sig av ett skolljus. Redan som gymnasist lter han sig mrkas utanfr den trnga skolvrlden. Frgetvlingen 'Vi som vet mest' debuterar 1957, och jag minns den mycket vl, ty Motala vann frsta gngen, och min pappa hade tv av de tre deltagarna som elever. (Jag minns mycket vl ngon tid senare hur jag fick hlsa p en av dem.) Sdra Latin kvalificerade sig inte, men dremot den unge Ahlmark utmrkte sig och fick ngon slags reporter position. Han fick d regelbundet trffa den legendariske Ohlhagen, vars rst jag fann s vlbehaglig, och observera hur ytterst nervs denne man var infr varje sndning men nd lyckades dlja detta under en trygg fasad. En inspiration s god som ngon fr den blivande estradren. Hasse Alfredsson var ven han inblandad, d ssom producent. Men en betydligt viktigare hndelse var hans protest mot morgonbnen som han via DN debatt lyckades lyfta upp p riksplanet och erhlla std frn sjlvaste Tingsten, som senare skulle bli hans mentor och frebild. Att protestera mot ptvingad morgonbn lg vl om ngot i tiden, ven om man knappast skall anklaga den unge ettridge gymnasisten fr sdana cyniska vervganden. Ngra r efter studenten blir han vid 21 rs lder vald till ordfrande fr Folkpartiets ungdomsfrbund.

Den inrikespolitiska situationen i Sverige p 60-talet dominerades av den Socialdemokratiska parlamentariska hegemoni. Partitet hade haft regeringsmakten sedan 30-talet och framstllde sig sjlvt som det enda regeringsdugliga partiet i Sverige. Borgerligheten hade rnt ett stort bakslag i och med ATP-striden. Oppositionens tunga namn var givetvis Bertil Ohlin, den internationellt erknde ekonomen. Gunnar Hedlund, som under 50-talet kohandlat med Socialdemokraterna (och drmed skrmt bort en betydande del av sitt vljarstd) gick vl knappast av fr hackor han heller. Och snart skulle dessutom Gunnar Heckscher tilltrda som hgerledare, ven han en framstende svensk akademiker, professor i statskunskap. I jmfrelse med dessa ter sig dagens politiker tmligen sltstrukna, men andra sidan intellektuell frmg r snarare en rejll black om foten i den moderna, medie-dominerade politiken n en tillgng, ty en befolkning fr vl de politiker de frtjnar (genom att vlja dem). Min egen omogna inrikespolitiska uppfattning vi den tiden dominerades av det bastanta socialdemokratiska parlamentariska maktpositionen. Hemmets politiska sympatier var borgerliga, om n ej solitt sdana, och jag fick ofta hra att den eller den skaffat sig partibok fr att komma upp sig i karriren. Den utrikespolitiska scenen dominerades av skrcken fr Ryssland och drmed ven fr kommunismen, som jag frst sg som en rysk uppfinning. Det var ungerrevolten 1956 som utgjorde min frsta utrikespolitiska erfarenhet. Lite senare tillkom vignetter frn den svenska historien, och sovjetiska idrottsframgngar, som fick dem att framst som overvinneliga robotar. Och inte att frglmma Sputnik och ryska rymdframgngar¹. Skrcken fr det kommande krnvapenkriget var ptaglig. Sovjetunionen sg jag som mycket tidigt vara en ofrsonlig fiende. Jag misstnker att den unge Ahlmarks politiska versiktsvyer innehll samma dominerande komponenter.

I Sverige rdde tvkammarriksdag fram till 1970. Socialdemokraterna ville till varje pris hlla sig kvar i Kanslihuset. Frsta kammarens tillsttning bidrog som effektiv efterslpning och frhindrade att ett valresultat gav direkt utdelning. Detta var ven intentionen nr tvkammarsystemet inrttades p 1860-talet i och med stndsriksdagens upplsande. Att i konservativ anda stabilisera valmanskrens inflytande p riksdagen. Det var ngot av ett dets ironi att detta hundra r senare skulle gynna den typ av parti konstruktionen var avsedd att stoppa. Lgg drtill det icke-proportionella valsystemet som gynnade stora partier (de fick sina mandat billigare). I och fr sig r det inget principiellt fel med sdana konstruktioner. Om folkviljan tydligt svnger under en lngre tid ger detta fir eller senare utslag. Men sett under ett kortare perspektiv, som en partiordfrandes, ssom Ohlins, begrnsade mandatperiod var det allvarligare. Om Ohlin skulle ha ngon chans att bli svensk statsminister mste frfattningen ndras. Frn Erlanders synpunkt var det tvrtom och fljaktligen gjorde han allt som stod i hans makt att frhala sdana reformer. Utredningar tillsattes och arbetade makligt. Han myntade uttrycket det kommunala sambandet, som frundrade mig vid den tiden. Vad betydde detta egentligen? Ahlmark ger facit. Det var bara en dimrid av ord. Men slutligen fick oppositionen sin vilja igenom. Ett proportionerligt valsystem gynnar framkomsten av mnga smpartier vilket gr det parlamentariska arbetet tungrott drav den infrda fyra-procent sprren. Att den nya enkammarriksdagen skulle innehlla ett jmnt antal platser - 350, mste anses vara en stor miss, som redan i den andra mandatperioden ledde

¹ Ett rykte om att ryssarna skulle frga mnen rd ndde mig som liten, jag frkastade en sdan ambition som helt orealistisk

till den famsa lotteririksdagen².

Efter att Ohlin avgr brjar Folkpartiets krftgng. Kommunalvalet 1966 hade varit en bastant motgng fr socialdemokratin och hga frvntningar stlldes p det kommande valet 1968. Skulle det bli ett Norgeval? D.v.s. ett val dr de borgerliga i likhet med de norska skulle komma till makten. Ahlmark hoppas mycket p Sven Wedén. Men Pragkrisen kommer emellan ngon vecka innan valet och enligt Ahlmark gynnas det regerande partiet av detta. 1968 blir en klar revansch fr Socialdemokratin³. Wedén avgr och Helén tilltrder⁴. Under Flldins ledning seglar Centerpartiet fram som det parti som har den strsta andelen av den icke-socialistiska valmanskren, medan Folkpartiet gr fortsatt tillbaka. I denna situation inleder Helén frhandlingar om ett samgende mellan Folkpartiet och Centerpartiet. Givetvis har detta en logik. Mittenalternativet brjar framst som det dominerande alternativet i det icke-socialistiska fltet, medan hgern (ven efter namnbytet till moderaterna) alltmer marginaliseras. Men ett samgende kan inte ske nr maktfrdelningen r s skev. Helén, enligt Ahlmark strvar helt enkelt att slja ut Folkpartiet (som i sin tur r frukten av ett samgende mellan de liberala och de frisinnade under 30-talet). Om s sker blir Ahlmark hemls och har inget annat val n att frska bygga ett nytt parti p sin social-liberala vertygelse.

Ahlmark r en utprglad ideolog. Han frsker att frena en radikal social medvetenhet med en icke-socialistisk politik. Som reformvn r en folkpartist som han till vnster om socialdemokratin, men beknner sig oreserverat till den fria marknaden, om n inte med ett frhrligande av den ra och socialt likgiltiga kapitalismen. Till detta tillkommer en avsky infr kommunismen som ses som ett totalitrt system som likt Nazismen har gnat sig t massmord, och som i sin senaste inkarnation - den kinesiska, hotar att n nya hjder (avgrunder?) av frintelsepolitik. Ahlmark r konsekvent, hans frdmande av kommunismen mildrar p inget stt hans frdmande av Nazismen. Han jmfir dem aldrig utan anser att mera frenar dem n skiljer dem t. Det r inte en frga om vnster eller hger, utan som tidigare antytts, mellan en frihetlig rtttsstat och en frtryckande tyranni. Speciellt vnder han sig mot den s kallade tredje stndpunkten, som anfktrar att bde Sovjetblocket och Vstmakterna r lika goda klsupare.

Ahlmark lyckas strta Helén (som skert vlkomnar att bli strtrad) och r sledes partiledare nr ntligen den ver 40-riga socialdemokratiska hegemonin r bruten. De borgerliga blocket har aldrig fr eller senare vunnit en sdan stor andel av rsterna. Centerpartiet r det dominerande och det r sjlvklart att Flldin blir den nye statsministern.

Partierna r splittrade och oskra infr uppgiften. Ingen av dem har ngon direkt erfarenhet av Kanslihuset, dr Socialdemokraterna har ansett sig vara de rttmtiga innehavarna⁵. Partierna r splittrade eftersom ena sidan finns en gedigen Mittenpolitik som br ligga till grund fr regeringsfrklaringen (Moderaterna r marginaliserade men har inget alternativ till att hlla god min och ta skeden i vacker hand). Men andra sidan har Flldin mlat in sig i ett

² ven i en sdan freligger det en viss poetisk rttvisa. Istllet fr att valutgngen skall utgra det definitiva lotteriet nr blocken str mycket jmnt, sprids turen och oturen jmnt under mandatperioden

³ Jag minns mycket vl hur Ingvar Carlsson och andra unga socialdemokrater intervjuas och till min stora frvning, fr att inte sga bestrtning, uttrycker stor sjlvskerhet infr utgngen.

⁴ Under ngra r har alla oppositionsledare efternamn som brjar p H. Holmberg, Hedlund, Helén och Hermansson

⁵ Ulvskog anser att maktbytet upplevs nrmast som en statskupp, vilket ger en indikation p den parlamentariska insikten hos ledande inom partet.

hrn nr det gller krnkraften. Detta fr Ahlmark och Bohman samman fr att de gemensamt skall genomdriva en ansvarsfull svensk energipolitik som r grunden fr vlfrdsstaten. Om Ahlmark r stolt ver ngot under sin regeringstid r det just detta. P det personliga planet r det helt annorlunda. Ahlmark kan inte annat n charmas av Flldin och beskriver honom som betydligt intelligentare n vad folk i allmnhet hller honom fr att vara. Intelligens r inte alltid manifesterad genom verbal frnga pminner oss frfattaren om. Vilket r generst eftersom hans egen frnga r s utprglad verbal. Bohman dremot med sitt flin kan han inte annat n knna avsmak fr. Med honom kan man inte resonera frtroligt utan att det skall spridas vidare i mer eller mindre vinklade referat. Efter tv r kollapsar Ahlmark. Han blir med modern terminologi utbrnd. Han avsger sig partiledarposten och riksdagsmannskapet och trder helt ut ur politiken fr att, som tidigare berttats, verka som fri skribent och opinionsbildare.

Ahlmark r under 70- och 80-talet en av de f icke-socialistiska debattrerna i Sverige. Under en tidsepok dr den s kallade kultureliten frsker vertrffa varandra i mer och mer uppskruvade visioner om socialistiska utopier str han konsekvent fast i en frdmade hllning. Mycket av vad som sades och skrevs under denna tid ter sig nu i efterhand ljliga och verspnada, inte minst av dem som var skyldiga. Och Ahlmark har i efterhand gnuggat salt i sren genom att ordagrannt citera kllorna. Detta har knappast gjort honom populr. Man kan frga sig varfr sympatier med massmrdaren Hitler r betydligt skamligare n liknande sympatier fr massmrdare som Stalin, Mao och Pol Pot? Ahlmark anser inte detta, vilket betyder att samma skam som vidlddes gamla Nazister skall ven vidldas kommunistkramare. Jan Myrdal r med andra ord en helt omjlig person. Hans kritik strcker sig ven till att glla den borgerliga kritikerkren som gullar med vnsterfolket, och han lyfter speciellt fram Mats Svegfors. Ahlmarks ofrsonliga instllning inverkar givetvis menligt p hans sociala relationer. Ideologiska meningsmotstndare kan vara hgst charmerande i sllskapslivet⁶. Man kan se detta som ett utslag av Ahlmarks personliga integritet. Och han r givetvis angelgen om att framhlla det i sina memoarer. Det r ju sdana mer eller mindre uttalade syften som memoarer har.

Men fr att som hastigast terg till denna frga om varfr vi har lttare fr att tolerera och frlta en typ av std fr massmord och inte en annan? Ty det kan vl aldrig vara en frga om social opportunist och inget annat? Min egen observation r att dessa r av socialistiska utopier lmnade s f spr och satte inga djupare avtryck. De har snarare karaktren av en kollektiv drm frn vilket ett uppvaknande har skett. Var det bara en frga om ordekvilib-rism? Ngra abstrakta principer utan konkretare frankring i verkligheten? Pro-nazistiska uttalanden dremot tycks ha en hgre grad av konkretion, och drmed en intimare koppling till dden. Detta som ett trevande frsk till frklaring. En annan betydligt vanligare frklaring r att Nazismen trots allt befinner sig p en niv hgre p svrtningsskalan. Medan kommunismen kan frklaras som urartad idealism, idealistiska frklaringar i ett Nazistiskt sammanhang innebr snarare som ytterligare komprommenterande, medan istllet uttalad opportunist kan ses i ett frsonande skimmer.

Ahlmark engagerar sig p ett tidigt stadium i Baltikums frigrelse. Detta lngt innan

⁶ Den pompse Gring ansg att varje ledande Nazist skulle hlla sig med ett Schutzjude en favorit som skulle skyddas. Grings sllskapliga instinkter vertrumfades tydligen hans ideologiska. Detta gjorde honom dremot knappast till en bttre mnnska, kanske snarare tvrtom.

det r opportunt. Socialdemokratin frn Undén till Palme har bestmt lagt locket p. Att de baltiska staterna en gng var fria, lt vara som en kort historisk parantes under de senaste femhundra ren, r att betrakta som en skamlig hemlighet. Fr svensken i gemen existerar de inte annat n som en vag sovjetisk kustlinje p andra sidan stersjn. Annat ljud blir det i skllan efter Berlinmurens fall. Under de frsta ren p 90-talet r det ingen hejd p det senkomna engagemanget. Baltikum r pltsligt inne.

Ahlmark r en varm vn av Israel. Detta r inte frvande. Det svenska debattklimatet m te sig ganska inskrnkt och provinsieellt. Han ppekar att han har fler vinner i Israel n i Sverige, vilket fljaktligen r mycket naturligt. Israel r en liten stat omgiven av ett hav av fientliga araber som inget annat stundar att frdriva dess invnare ut i havet och en gng fr alla utplna dem frn jordens yta. Dess fortsatta existens r ett mirakel, men s lng de kan klamra sig fast p sin rttmtiga plats finns det hopp. tminstone alla fram till min generation fick en s kallad kristen uppfostran. I den ingick en rudimentr bibelkunskap. Fr en kristen skall Nya Testamentet vara Bibelns viktigaste, och framfr allt dess mest politiskt korrekta komponent. Dock fann jag, liksom mnga andra misstnker jag, det Gamla Testamentet betydligt intressantare. I detta beskrivs den maktfullkomlige Jahve och hans utvalda folk, med vars katastrofer och triumfer man identifierar, som med hjltarna i sagorna. Denna identifikation blev som starkast vid sexdagarskriget 1967 och under en lng fljd av r ser jag p pro-palestinska sympatier med strsta misstnksamhet fr att inte sga avsky⁷. Under ett besk 1993 i Israel r jag redo att byta stndpunkt. Jag ser inte lngre landet som 'underdog' utan som en arrogant frtryckare med obegrnsad kredit hos storebror USA. Dock i sanningens namn det frtryck som staten Israel utvar mot sina minoriteter r ganska milt jmfrt med alla de hnsynslna exempel som har frmrat 1900-talet. Speciellt jmfrelser med Nazismen r smaklna, ven om alla former av frtryck oskt leder till sdana jmfrelser. Men konflikten i Mellanstern har ftt oproportionerligt utrymme i massmedia och drmed engagerat vr fantasi. Vi upprrs mera av en grannes ofrskmdheter n av en massmrdare, vars dd vi endast lser om i tidningen. Ahlmark har dock bevarat sin identifikation med Israel under ren och den har prglat hans utrikespolitiska engagemang. Kritik av Israel leder alltfr ltt till anklagelser om anti-semitism och i frlngningen misstankar om std av dess extrema konsekvenser. I debattens hetta r Ahlmark snabb att tillgripa sdana anklagelser. Detta r trivialiserande och medfr ytterst att varje opposition frkastas, ty den som stmplas som anti-semit blir paria utan rttigheter att fortstta.

Ahlmarks krlek fr Israel (vilken man inte kan frmena honom, ven om man inte kan dela den) och den medfljande idealiseringen leder till att han stdjer invasionerna av Irak och Afghanistan tydligen utan att reflektera ver hur dessa egentligen skiljer sig frn den dtida amerikanska nrvaron i Vietnam och den sovjetiska i just Afghanistan. Att ptala att Israel r den enda demokratin i Mellanstern rcker inte. Demokratin r inte det kort som vertrumfar allt. Demokrati r inte ett stadium och faktum, det r en process. Om man ansg att Kommunismen, inte ssom politisk ide utan som expanderande imperium var det strsta hotet mot friheten och andra demokratiskt omistliga vrden. Om man accepterade dominionteorin som den centrala under det kalla kriget, blev d inte det amerikanska stdet

⁷ Strax efter sex dagars kriget hr jag talas ryktesvgen om en incident ursprungligen rapporterad av en FN-observatr. En incident som belyser arrogansen hos den israeliska krigsmakten. Detta passar inte in i mitt idealiserade mnster, men jag bevarar trots allt minnet som en obehaglig skrva.

i Vietnam logiskt? Kan man inte rentav argumentera att detta krig var mer moraliskt motiverat än den amerikanska invasionen av Irak? Att den senare på ett nnu mera flagrant sätt arrogant manifesterar den västerländska civilisationens frimta verklighetsenhet? I detta fall tar Ahlmark ställning. Han stter den västerländska demokratin högt över frtryckarregerier och massmord, mot vilket man knappast kan argumentera. Det starkaste argumentet för krig är som bekant fred. För fredens skull är man beredd att göra vilka uppoffringar som helst, inklusive krigets. Demokrati förtjänar att infragas, om man med våld om det är det som krävs. Dock skall man inte stta en debatt som Ahlmark i samma flöde som neo-konservativa politiker som Cheney och Rumsfeld. Det är en skillnad mellan handling och yttrande. Allting förtjänar att argumenteras för, och den vägar Ahlmark gtt är väsensskild från de vägar som lett Cheney et al till liknande stndpunkter. De senare kan man på goda grunder anklaga för cynism, att det knappast är frågan om mänskliga rättigheter utan ekonomiska intressen som styr. Varför angriper ingen Nord-Korea? Här kan man verkligen tala om en grotesk frtryckarregeri. Men andra sidan förfogar denne regim över massförstörelsevapen till skillnad från Saddam Hussein. Hade den senare verkligen haft tillgång till vad han beskylldes för skulle han ha lämnats i fred. Detta är den otvetydiga signalen. Ahlmark förkunnar att nazismen, kommunismen och islamismen är eller har varit de stora hoten mot mänskligheten. Om vi bortser från de två första som för anses vara verspelade terstör den religiösa fundamentalismen. Till denna bör man även i rlighetens namn räkna den kristna hgern som har potentiell tillgång till en militär stormakts hela nukleära arsenal. Ahlmark underbygger sin tes med det mardrumslika scenariet att en terrorist grupp kommer till atombomber. Det fruktansvärda i detta skall inte förnekas, men är det egentligen frågan om ett politiskt hot, eller snarare ett polisirt? Klart är att den amerikanska utrikespolitiken till en stor del sammanblandar dessa båda roller.

Man läser en biografi till stor del för skvallrets skull. Inte uteslutande, men frutan den speciella lockelse som avsljanden av hemligheter innebr, skulle knappast genren ha den genomslagskraft den besitter. Det är betecknande nog att när Ahlmark väljer att berra sina kvinnoaffärer är det inte de två förhållanden som resulterat i barn han väljer. Man får se ett fotografi på hans första hustru, men ingenstans i biografen nämns hon ens vid namn. Samma sak med det sista och antar man avslutande förhållandet. De två äldsta barnen förekommer dock regelbundet i skildringen, och sonen för nstan ett helt eget kapitel när han med fara för sitt liv i ungdomligt vermod beger sig in i Afghanistan. (Att redigera Jan Myrdal om hjälp och röd är uteslutet och förslaget tycks vara sista droppen och leder till en brytning med Bo Strmstedt, redaktören på Expressen under Ahlmarks krnikertid.). Nej den korta affären med Maud Adelson är st för det kittlande. Jag medger att vignetten är msterligt framförd. Den nyförskade Ahlmark frevisar riksdagens vergivna lokaler en natt. Affären är kortvarig och ndar med en förskräckelse. Kvinnan begr självmord. Inte undra på att detta ytterligare förvrävar den press under vilken han lever och som några månader senare resulterar i hans definitiva avhopp. Hans korta ktenskap med Bibbi Andersson vore dremot något han kunde ha avbjt att berra⁸. Uppenbarligen spelade denna något bisarra historia ingen djupare roll i hans liv, om man nu får vara s frmtan att hvda ett sådant mtt av insyn i en frmlings privata ksnsloliv. När bröllopet (som ingicks någon vecka efter att förskelsen pltsligt spirat) annonserades på lpsedlarna var hela landet var det nog många som skakade på huvudet över detta omaka par.

⁸ Jag har svrt för att tro att det är frilggaren Lutheresson som propSAT på detta i hopp om att ka försljningssiffrorna

Efter ett par r rann det hela fga frvande ut i sanden och Ahlmark frstr inte riktigt varfr. Nr man drtill betnker att medan Schein och Palme spelade tennis s lobbades ven bollar av Ahlmark och Kjell Grede - Bibbi Anderssons frra man, p banan bredvid, kan man ana en viss frtigen sjaskighet. Ahlmark, och detta r mnskligt, r inte frmmande fr glamor, och hller till godo med vad den lilla svenska artistvrlden har att drvidlag erbjuda. Om Bergmans tidigare pro-nazistiska sympatier, vilka regissren inte stuckit under stol med, nmns inte ett ord, dremot frkastas strm ssom varande gammal nazist, utan att detta p ngot stt underbyggs. Detta r sltt,

Annars skrder inte Ahlmark orden nr han beskriver de mnskiskor han mtt. Det r inget fel med detta, utan snarare tvrtom, mycket av en biografis intresse ligger i de osminkade portrtten. Att han sgar Ullsten ner till de beryktade fotknlarna r inget fel. Han argumenterar fr sin sak utfrligt och vertygande. Ullsten framstr som en ren karririst som inte har ngra utvecklade sikter om ngot svida det inte rr det egna kltrandet. Typen r vanlig och br avsljas. Ahlmark beklagar att han inte sg till att vergngen till en ny ledare skttes bttre av honom sjlv. Det borde ha varit hans plikt. Ullsten visade sig vara en katastrof, vilket borde ha frutsetts. Ahlmark r inte ndig nr det gller framtida partiledare. Westerberg fr vl godknt, Leijonborg ratas fr den pajas han r. Men hoppet str hos Birgitta Ohlsson, vilket han tydligt visar i ett nio-punkts program bland bokens sista sidor.

Ahlmark r ingen politiker. Hans temperament r som redan tidigare anfrts skribentens och debattrens. Han saknar den cyniska kompromissbengenhet och frslagenhet som r den riktige politikerns knnemrken. Detta glldde ven andra oppositionsledare under efterkrigstiden. Det r svrt att se en dagens Bertil Ohlin eller Gunnar Heckscher engagera sig i politiken. Fr Ahlmark var politik framfr allt debatt, och helst d den om de riktigt existentiella frgorna. Han ppekar att han noggrant sg till att under varje politiskt mte han deltog i att vid tminstone ngot tillfle ta upp de riktigt politiskt existentiella frgorna om demokrati och frtryck. Dremot var hans direkta roll under sin korta regeringstid arbetsmarknadsministrarnas. Det var en roll han sjlv skte upp och valde. Ett stndigt terkommande element i den socialdemokratiska propagandan hade hela tiden varit att partiet r en garant fr den hga sysselsttningen. S fort de borgerliga kommer till makten kommer arbetslsheten att stiga i hdden hette det. Ahlmark frklarar sig besluten att bevisa hur ogrundade sdana anklagelser vore. Lyckades han? Enligt egen utsaga lyckades regeringen med detta, men uppdraget fngslade honom knappast.

Till frtrycket terkommer han. Vad r det som gr det mjligt? Det r inte hatet som driver ondskan lika mycket som det r likgiltigheten som gr den mjlig. Han citerar att det r likgiltigheten och inte hatet som r krlekens motsats. En sak kan man inte anklaga tyrannerna fr, citerar han vidare, och det r fegheten och obeslutsamheten hos dem de frtrycka. Men vad innebr riktigt mod? Att han sjlv r modig vill han inte veta av, hans handlande har snarare varit uttryck fr integritet. Han har aldrig tagit ngra strre fysiska risker, han behver bara g till sin son fr visa vad fysiskt mod (i ungdomligt ofrstnd?) egentligen betyder. Men sg, skriver han, att du bor i Baltikum under kriget och utanfr str en judisk familj och vill ska skydd. Vad skall du gra? Slppa in dem och med strsta sannolikhet riskera ditt eget och din familjs liv? Eller vara feg och avvisa och fr alltid m leva med skammen att ha frnekat mnskiskor i nd hjlp? Och beslutet mste ske mer eller mindre gonblickligen. Det r sdana val som vi som vxt upp under efterkrigstiden i

civiliserade delar av vrlden aldrig ha behvt stllas infr.

October 10-12, 2011 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden* ulfp@chalmers.se